

конкурентоспроможних фахівців, здатних до активної комунікації у глобальному світі.

Список використаних джерел

1. Бігич О. Б. Методика навчання іноземних мов у вищій школі. – Київ: Либідь, 2019.
2. Бориско Н. Ф. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. – Харків: Основа, 2020.
3. Деркач С.П. Методологічні засади кооперативного навчання. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Дніпропетровськ, 2016. № 2 (12).
4. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: CUP, 2014.
5. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – New York: Pearson, 2015.
6. Hymes D. Communicative Competence. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2001.
7. Dewar S., Warschauer M. Computer-Mediated Communication in Language Learning. – Oxford: OUP, 2018.
8. Український освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua>

Богдана ЮСЬКІВ

старший викладач

кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РІВЕНЬ ТОЛЕРАНТНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ЕКСПАНСІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Анотація. У статті розглядається проблема сприйняття англomовних запозичень українським суспільством. Аналізується мовна ситуація в умовах

глобалізації та поширення англійської як мови міжнародного спілкування. Особлива увага приділяється толерантності українців до іношомовних елементів, що поступово інтегруються у побутове та професійне мовлення. Надмірне функціонування іношомовних запозичень є наслідком номінації нових процесів, явищ, предметів та ознак, що з'явилися на сучасному етапі розвитку людства. Зазначено, що іношомовні лексеми здатні замінити та витіснити питомі українські слова. Зосереджено увагу на дослідженні чинників і процесів, що або негативно, або позитивно впливають на стан та розвиток мови як знакової системи.

Зроблено висновки, що лексико-семантична система й надалі продовжує розвиватися в руслі тенденції інтернаціоналізації, або глобалізації, що засвідчує активне запозичення іношомовної лексики, зокрема в мову масмедіа активно проникають англіцизми, що позначають сучасні реалії, пов'язані з наукою й технікою, суспільно політичними процесами та ін.

З'ясовано, що іношомовні слова значно впливають на формування сучасного словника. Однак, часто яскраве та привабливе запозичене слово може бути непродуктивним у системі сучасної української мови та засмічувати її. Наголошується, що вивченням негативних тенденцій у слововживанні іношомовних слів, а також шляхів збагачення і вдосконалення мовлення займається еколінгвістика.

Ключові слова: запозичена лексика, адаптація, розширення, інтернаціоналізація, глобалізація, толерантність, позитивні та негативні тенденції

Abstract. The article examines the problem of perception of English-language borrowings by Ukrainian society. The linguistic situation is analyzed in the context of globalization and spread of English as a language of international communication. A special attention is paid to the tolerance of Ukrainians towards foreign language elements that are gradually integrated into everyday and professional speech. It is noted that foreign lexemes are able to replace and displace specific Ukrainian words. Attention is focused on the study of factors and

processes that either negatively or positively affect the state and development of language as a sign system. Particular attention is paid to the expansion of foreign words, in particular borrowings from English.

It is concluded that the lexical-semantic system continues to develop in line with the trend of internationalization or globalization, which indicates the active borrowing of foreign vocabulary, in particular, Anglicisms are actively penetrating the language of the mass media, denoting modern realities related to science and technology, socio-political processes, etc.

It is found that foreign words significantly influence the formation of modern vocabulary. However, one should not allow any borrowings to enter the language spontaneously and unmotivatedly, because often a bright and attractive borrowed word can be unproductive in the system of the modern Ukrainian language and clog it. It is the ecology of language that studies negative trends in the use of foreign words, as well as ways to enrich and improve speech, which is an important and relevant issue.

Key words: *borrowed vocabulary, adaptation, expansion, internationalization, globalization, tolerance, positive and negative tendency.*

Постановка проблеми. Сучасна українська мова перебуває під впливом інтенсивних процесів глобалізації. Англійська мова як провідний інструмент міжнародної комунікації активно впливає на лексику українців. У повсякденному житті, медійному просторі, діловій сфері дедалі більше вживаються слова на кшталт “менеджмент”, “стартап”, “бренд”, “маркетинг”, “онлайн”, “кежуал”, “фітнес”, “фідбек”, “тайм-аут”, “форвард”, “фешн”, “оверсайз”, “селебріті”, “бекграунд” тощо. Це викликає неоднозначну реакцію суспільства – від повного прийняття до критики і навіть спротиву. Лінгвістичними причинами запозичення іншомовної лексики науковці називають поповнення словникового запасу української мови, потреба в нових одиницях номінації, усунення багатозначності питомого слова, вищий ступінь термінологічної визначеності запозичуваної лексеми. Як зазначає

Клименко Н., основними факторами запозичення лексики – необхідність розмежування понять певної терміносфери, тенденція до номінації цілісного поняття одним словом та соціально-психологічні причини [6, с. 229]. Іншими факторами іншомовних запозичень вважають бажання авторів звучати “модно”, відчувати приналежність до американської масової культури, машинний або неякісний переклад, зниження компетентності в рідній мові, мовна економія. Серед інших чинників поповненню української мови запозиченнями називають процес універсалізації та інтернаціоналізації словникового складу, виявлений через уживання коротких, а отже, економних з погляду мовленнєвих зусиль лексем [8, с. 22]. Водночас існує і протилежна позиція: надмірна кількість англомовних слів може призвести до витіснення питомої української лексики, що несе загрозу ідентичності мови. Прихильники мовного пуризму наголошують на потребі адаптації чи створення власних відповідників.

Аналіз останніх досліджень. Сучасне засвоєння українською мовою слів англійського походження аналізували мовознавці Мартинова Т., Семчинський С., Гудима Г., Слодницька Ю та інші. Серед науковців немає усталеної думки щодо тлумачення поняття “запозичення” та “іншомовні слова”. Одні лінгвісти послуговуються поняттям “запозичення”, інші – “іншомовні або чужомовні слова”; представники діаспори – терміном “ентражизми”. Науковець Стишов О. подає терміни-синоніми, – “запозичення”, “етранжизми” та “іншомовні слова” [10, с. 241]. Опрацьовуючи тексти сучасного українського дискурсу, Мартинова Т. здійснює розподіл англіцизмів за лексико-семантичними групами та узагальнює функціональні характеристики англомовних запозичень у сучасному українському дискурсі. Вона пропонує розподіл англомовних слів у стилістичному аспекті та наголошує, що до них належать здебільшого “екзотизми”, “позначення особливої неукраїнської дійсності”, “синонімічні, але просторічні слова”, “жаргонізми” [7, с. 56].

Функціонування іншомовних слів, що відбивають сферу суспільно-виробничого, політичного життя нації розглядають вчені Туровська Л., Карабута О., Костюк Ю., Навальна М., Снісаренко Я., Яценко Н., Стишов О., Хома Н., Шинкар Т. Існує переконання, що українська суспільно-політична термінологія – це відносно стабільна й закріплена традицією лексико-семантична система, що перебуває в стані безперервного руху й поступового вдосконалення, а розвиток термінології зумовлений чинниками суспільно-політичного, фахового та мовного характеру.

Не викликають сумнівів висловлювання Архипенка Л. про те, що виправданим використання запозичень є лише у випадку, коли ці слова, адаптовані українською мовою, повністю відповідають вимогам мовної культури; органічно вписалися в науковий стиль мовлення; відповідають літературній нормі; їх використання в мові відбувається в рамках теми і мети спілкування (наукової, політичної, економічної) [1, с.70]. Наголошуючи на домінуванні і глобальному поширенні англійської мови в українській мові, мовознавець Шинкар Т. застерігає на створенні негативної мовної ситуації, яка формує лінгвоекологічні порушення і сприяє мовній агресії, а толерантність суспільства до подібних явищ сигналізує про зміни в масовій свідомості, появі нових типів міжособистісних відносин і стереотипів поведінки [11, с.71].

Мета статті в тому, щоб дослідити процеси входження запозичених слів у сучасний лексикон української мови та прослідкувати позитивний та негативний вплив англійських запозичень на толерантність українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Глобальні процеси сприяють тому, що англійська мова стає універсальним кодом спілкування, а запозичення з неї природно проникають у різні сфери українського життя. Розширення культурних, зв'язків, міжнародного бізнесу, електроніки, комп'ютерних розробок зміцнюють її позиції та сприяють впливу на національні мови. Тому природно, що кількість запозичень з англійської в інших мовах постійно

зростає. Проте, наявність запозичень у мові, їхнє вживання та фіксація в словниках може розцінюватися позитивно тільки в тому випадку, якщо вони збагачують мову, сприяють її розвитку. Використання англомовних слів можна виправдати й у разі їхньої необхідності та неможливості заміни відповідними словами мови, яка їх запозичує. Тому, аби протидіяти багатьом негативним тенденціям у слововживанні, у пошуках шляхів збагачення і вдосконалення мовлення варто вивчати екологію мови, що нині є важливим та актуальним питанням [1]. На думку Багана Н. англізація українськомовного комунікативного простору зумовлена низькою мовною свідомістю громадян, їхнім намаганням перейти на “більш статусну мову”, що вподібнює українське мовлення з домішкою англізмів до суржику й свідчить про розвиток англomanії в українському суспільстві. Безпідставне використання англізмів призводить до збіднення лексики української мови, порушення її графічних і граматичних норм. В умовах глобалізації для збереження самобутності рідної мови, підвищення її статусу й комунікативної потужності важливо уникати неконтрольованого поширення в ній запозичень [2, с.38].

Стрімкий технологічний прогрес, технології, Інтернет, соціальні мережі викликали необхідність в універсалізації термінів та дали можливість підтримувати комунікацію носіям різних мов. В сучасному міжкультурному просторі неможливо уникнути таких слів як *twit* – англ. tweet (“щебетання пташок”, а в переносному коротке повідомлення до 280 символів, що публікується в соціальній мережі мікроблогів Twitter); *спам* – англ. spam (небажана масова розсилка повідомлень у формі електронних листів, SMS, повідомлень у соцмережах, яка надсилається без згоди адресата іноді з рекламною, шахрайською, нав’язливою метою); *сайт* – англ. site (місце в мережі); укр. *браузер* – англ. Web browser (програмне забезпечення для перегляду веб-сайтів, тобто для запиту веб-сторінок, переважно з Мережі, їх обробки, виведення і переходу від однієї сторінки до іншої); укр. *файл* – англ. file (тека, сукупність зв’язаних записів, яка сприймається як єдине ціле); укр. *принтер* – англ. printer (друкувальний апарат); укр. *сканер* – англ. scanner

(пристрій, який аналізує деякий об'єкт, зазвичай зображення або текст, створює цифрову копію зображення об'єкта); але, крім слів, які мають заміники в українській мові, є слова, у яких їх немає. Серед них – укр. *ноутбук* – англ. *notebook*; укр. *процесор* – англ. *processor*; укр. *монітор* – англ. *monitor* тощо. Вони легко і швидко асимілюються в мовному просторі України, втрачаючи експресію.

Активізація іноземних запозичень стрімко відбувається в професійній сфері працівників засобів масової комунікації. Співрозмовники відповідного профілю в інформаційно-політичній студії активно вживають жаргонно-сленгові лексичні елементи, тим самим наголошуючи на особливостях сучасної політики, визначаючи її рівень, а також рівень її учасників. Найбільш озвучуваними і домінуючими англізмами у медійному середовищі можна назвати: укр. *інтенція* – нгл. *intention* (намір); укр. *дедлайн* – англ. *deadline* (граничний строк, крайній термін). В устах медійників широкоживаними є слова *квіз* – англ. *quiz* (інтелектуальна вікторина); укр. *прайм-тайм* – англ. *prime time* (найкращий час); укр. *фактчекінг* – англ. *fact checking* (перевірка фактів); укр. *нюз рум* – англ. *news room* (кімната, де готують новини); укр. *контент-факторі* – англ. *content factory* (укр. медіаорганізація, медіапідприємство); укр. *інфотейнмент* – англ. *infotainment* (розважальна програма тощо). Активне споживання англійських запозичень у медіапросторі, засвідчує, що в сучасному українському суспільстві високо цінується англійська мова та англо-американська культура, а володіння ними демонструє престижність мовця в певних колах.

Інтернаціональний характер спорту сприяв появі великого і різноманітного пласту нової спортивної лексики, оскільки українські спортсмени беруть участь у різних змаганнях, конкурсах, олімпіадах тощо міжнародного значення, де часто вживають саме англійську мову, яка є мовою міжнародного значення, напр.: укр. *голкипер* – англ. *goalkeeper* (укр. воротар); укр. *лайнсмен* – англ. *linesman* (укр. помічник судді; укр. *хавбек* – англ. *half-back* (укр. півзахисник); укр. *роуп-джампінг* – англ. *ropejumping* (укр. стрибок

із мотузкою; укр. *рафтинг* – англ. rafting (укр. спуск гірською річкою на човні; укр. віндсерфінг – англ. windsurfing (укр. катання на дошці з парусом; укр. *скайдайвінг* – англ. skydiving (укр. парашутизм); укр. *овертайм* – англ. overtime замість українського додатковий час тощо.

Активне домінування англійської лексики відбувається в період змін у політичному житті держави, а також у період соціальних зрушень. Серед таких слів виокремлюємо наступні: укр. *екзитпол* – англ. exit poll (опитування виборців на виході з виборчих дільниць у день голосування з метою зпрогнозувати результати виборів до їхнього офіційного оголошення); укр. *кейс* – англ. case (реальний випадок, ситуація або проблема для аналізу та пошуку рішень в бізнесі, судочинстві, освіті, сумка-портфель); укр. *івент* – англ. event (культурно-масовий, розважальний, спортивний, осітній чи бізнесовий захід, напр. концертконференці, виставка, тощо); укр. *прес-реліз* – англ. press release (короткий документ); укр. *брифінг* – англ. briefing (короткий публічний виступ); укр. *спічрайтер* – англ. speechwriter (укр. складач промов); укр. *аплікант* – англ. applicant (заявник, особа, яка подала заяву для участі в певній події, конкурсі або для отримання певного статусу, посади; юр. позивач до суду); тощо. У коло політичного лексикону увійшли лексеми: *тренд* – англ. trend (загальна тенденція, що вказує на домінуючий стиль, манеру, або напрямок руху в певний час,); *провайдер* – англ. provide (компанія, надавач будь-яких послуг, напр. інтернет-провайдер, сервіс-провайдер); *кастинг* – англ. casting (підбір кандидатів на адміністративно-державну посаду, а також аналогічне дійство в кінематографі та шоу-бізнесі (цирковому, телевізійному, модельному); *перфоманс* – англ. performance (виступ на публіку, спектакль, продуктивність, результативність); *клон* – англ. clone (копія, двійник якої-небудь особи, програми), який розвинувся в мові внаслідок узагальнення значення біологічного терміна; сленгізм *фейк* – англ. fake (обман; дезінформація), номінує неправдиві факти, вигадані історії, що подаються в ЗМІ та в соціальних мережах; *булінг* – англ. bullying (системне агресивне переслідування, цькування, залякування із застосуванням фізичної

та моральної сили; *піар* – англ. абривіатура Public Relations (системна діяльність, що спрямована на зміну переконань, ставлення, думок та поведінки різних цільвих груп стосовно замовника, напр. піар-ціль, піар-ліга, піар-радник, піар-ліга); *інавгурація* - англ. inaguration (урочиста церемонія вступу на посаду глави держави та низки інших виборних осіб. Слід зазначити, що деякі з цих термінів належать до міжгалузевої термінології.

Деякі іншомовні терміни вимагають окремих пояснень, наприклад *інсайдер* – англ. insider, від inside (особа, юридична або фізична, яка має доступ до неопублічної конфіденційної інформації про діяльність фірми, банку чи організації, яка недоступна широкому загалу, і може використовувати її для своєї вигоди). Термін “інсайдер” належить до міжгалузевої термінології. З розвитком інформаційних технологій виникає ціла низка проблемних питань, пов’язаних із захистом інформації. Більшість видань схилиються до думки, що найстрашнішою загрозою сьогодні стали “інсайдери”. Перед суспільством постає проблема самого розуміння понять “інсайдер” та “зломщик внутрішніх мереж”, вивчення взаємозв’язку питань захисту інформації від внутрішнього злому та інсайдерських атак [4, с. 201]. Автори зазначають, що у галузі інформаційної безпеки термін “інсайдер” майже скрізь вживається без визначення, ніби його значення є очевидним та знайомим для пересічного громадянина. Терміни “інсайдер” і “зловмисник”, що знаходиться усередині мережі» використовують як синоніми.

Толерантність українців до англomовних запозичень перебуває на високому рівні, особливо серед молодого покоління. Молодь найчастіше демонструє позитивне ставлення до англіцизмів, використовуючи їх як елемент престижності та модерності. Це здебільшого стосується сленгізмів, які емоційно відбивають стиль життя індивіда, особливості взаємодії з навколишнім світом, напр.: укр. *лузер* – англ. looser (сленг. той, кому постійно не щастить у чомусь); укр. *драйв* – англ. drive (муз., жарг. запал, енергія, швидкий рух, виконання чогось у прискореному ритмі); укр. *шерити* – англ. to share (сленг. поширювати інформацію, особливо у соціальних мережах,

натискання кнопки «поділитися» або репосту чужого контенту); укр. *гуглити* – англ. to google (сленг. шукати інформацію за допомогою пошукової системи Google або іншого аналогічного засобу в інтернеті); *лайки/дизлайки* – англ. like/ dislike (сленг. позитивна/негативна оцінка когось або чогось у соціальних мережах); *лайкати* – англ. to like (сленг. віддавати перевагу комусь у програмах інтернет-спілкування; натискати кнопку like); *треш* – англ. trash (жарг. що-небудь неактуальне, неестетичне; непотріб); *хайп* – англ. HYPE і hype (сленг. галас, ажітаж довкола когось або чогось несуттєвого); *хайпити* (активно рекламувати, піарити); *хайпанути* (справити надзвичайне враження; змусити говорити про себе; бути в тренді, роздути хайп, здійняти галас).

Висновки. Дослідження іншомовних запозичень засвідчує той факт, що значна частина українців сприймає іншомовні слова як необхідність, що полегшує інтеграцію в міжнародне середовище. Українське суспільство поступово вчиться шукати баланс: приймати запозичення там, де вони справді функціонально необхідні, і водночас дбати про розвиток рідної лексики. Толерантність суспільства до подібних явищ сигналізує про зміни в масовій свідомості людей, появі нових типів міжособистісних відносин і стереотипів поведінки, засвідчує толерантне ставлення однієї мовної спільноти до інших мовних культур і цивілізацій. Показник “лінгвістичної толерантності” відіграє дуже важливу роль у сучасному глобальному міжкультурному просторі. Проте суспільна думка щодо меж такого впливу залишається актуальною.

Приклади англomовних запозичень дають змогу зробити висновок, що вони переважно з’являються в українській мові через те, що читач більш вагомими вважає складні, незвичні та взагалі неукраїнські слова, які, на думку багатьох соціальних груп, надають значущості мові в сучасних умовах. Аналізовані приклади також підтверджують невиправдані запозичення з англійської мови, які мають еквіваленти в українській мові та принагідно можуть бути замінені на українські відповідники. Подальше формування

мовної політики має базуватися на гармонійному поєднанні відкритості до іншомовних елементів із турботою про власну мовну спадщину.

Список використаних джерел:

1. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця XX – початку XXI ст.) : дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2005. 314 с.
2. Баган М. П. Англізація сучасного українськомовного комунікативного простору: причини, основні вияви та наслідки. *Українська мова*. 2020. № 1 (73). С. 38-53.
3. Гудима Г., Слодиницька Ю. Англомовні запозичення в сучасній українській мові. *Молодий вчений*. 2012. № 6 (94), 2012. С. 26–29.
4. Дорда С. В. Англомовні запозичення в українській юридичній термінології. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. РОЗДІЛ IV. Термінознавство 22, 2012. С. 199-202.
5. Живко М. О. Войтович Ю. В. Дотичність понять «інсайдери» та «зловмисники у внутрішніх мережах» в інформаційноправовому полі [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://intkonf.org>
6. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
7. Мартинова Т. І. Англіцизми у сучасній українській мові. *Закарпатські філологічні студії*. Вип 28. Т.1. С. 56-59.
8. Попова Н. О. Структурно-семантичні особливості новітніх лексичних запозичень з англійської в українську мову (90-і рр. XX ст. - початок XXI ст.): автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 2005. 19 с.
9. Семчинський С. До питання про сучасне засвоєння українською мовою англіцизмів. Проблеми та перспективи розвитку науки та початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії. 2015. С.137-140.